

Pravni aspekti elektronskog poslovanja, elektronski potpis

Zakonska regulativa

1. Zakon o elektronskom potpisu
2. Zakon o elektronskom dokumentu

Elektronsko poslovanje

- ▶ Elektronsko poslovanje (engl. E-business) jeste vođenje poslova na Internetu, što ne podrazumeva samo kupovinu i prodaju, već organizaciju poslovanja firme u mrežnom okruženju, organizovanje poslovne komunikacije prema klijentima i brigu o klijentima.
- ▶ Izraz elektronsko poslovanje je prvi put upotrebljen od strane američke kompanije IBM da bi se označilo poslovanje uz značajnu primenu savremene, elektronske tehnologije. Do tada se ovaj izraz odnosio na poslovanje u sektoru elektronike.
- ▶ Pod elektronskim poslovanjem podrazumevamo obavljanje poslovnih procesa uz primenu elektronske tehnologije.
- ▶ U dosadašnjem periodu e-poslovanje je doživelo posebnu ekspanziju u maloprodaji, izdavaštvu i u finansijskim uslugama.
- ▶ Prednosti elektronskog u odnosu na tradicionalno poslovanje su vezane za povećanje kvaliteta, agilnosti, za dodatne usluge sa jedne strane, i za sniženje prodajnih cena, smanjenje vremena izlaska na tržište, odnosno realizovanje transakcija sa druge strane.
- ▶ Takođe se intezivira zajednički nastup na elektronskom tržištu vezan za razvoj elektronskih partnerstva.

Elektronski dokument

- ▶ Elektronski dokument jeste skup podataka sastavljen od slova, brojeva, simbola, grafičkih, zvučnih i video zapisa sadržanih u podnesku, pismenu, rešenju, ispravi ili bilo kom drugom aktu koji sačine pravna i fizička lica ili organi vlasti radi korišćenja u pravnom prometu ili upravnom, sudskom ili drugom postupku pred organima vlasti, ako je elektronski izrađen, digitalizovan, poslat, primljen, sačuvan ili arhiviran na elektronskom, magnetnom, optičkom ili drugom mediju.
- ▶ Elektronskom dokumentu ne može se osporiti punovažnost ili dokazna snaga samo zato što je u elektronskom obliku, odnosno on ima istu valjanost kao i dokument na papiru ukoliko je sačinjen na odgovarajući način.

Elektronski potpis

- ▶ Elektronski potpis nije skenirana sličica vašeg svojeručnog potpisa u elektronskoj formi, ona predstavlja samo prikaz svojeručnog potpisa u elektronskoj formi. Međutim, skenirana sličica ne može imati isto dejstvo kao i svojeručni potpis. Razlog tome je što on ne ispunjava nivo pouzdanosti potreban u elektronskom poslovanju (iako se kopira-falsifikuje od strane trećih lica, nije podložan za grafološko veštačenje, tj. Utvrđivanje autentičnosti potpisa).
- ▶ Digitalni potpis različit je i od faksimila. Iako vizuelno mogu biti delimično slični, najznačajnija razlika je takođe u nivou pouzdanosti. Naime, kako i on suštinski predstavlja sličicu svojeručnog potpisa, faksimil nema potrebne karakteristike pouzdanosti, te se ne može koristiti kao zamena za svojeručni potpis. Zbog toga se faksimil ne koristi prilikom potpisivanja značajnih dokumenata kojima se preuzimaju prava i obaveze, nego onda kada se zahteva brzina rada. Suprotno od toga, kako elektronski potpis u svemu zamenjuje svojeručni potpis, on će biti korišćen kada se zahteva visok nivo pouzdanosti poslovanja.

Pojam i definicija

- ▶ Elektronski, digitalni, potpis je tehnologija kojom se omogućava provera autentičnosti potpisnika u elektronskom poslovanju. Garantuje se da je poruka ili dokument od pošiljaoca do primaoca stigla u neizmenjenom obliku.
- ▶ Njime se obezbeđuje zaštita integriteta podataka koji se prenose elektronski i neporecivost potpisanog elektronskog dokumenta.
- ▶ Jednom stavljen elektronski potpis nije ponovo iskoristiv.
- ▶ Elektronski potpis je digitalna zamena za ručni potpis. On nije skeniran ručni potpis niti je digitalna slika ručnog potpisa.
- ▶ U samom dokumentu koji je potpisan elektronski vidljivo je kada je potpisan.
- ▶ Elektronski potpisan dokument prenesen preko Interneta jednako je validan kao i dokument koji je potpisan svojeručno.

Procedura za dobijanje elektronskog potpisa

- ▶ Da bi dokumente sa svog računara potpisivali elektronski, najpre je potrebno da od ovlašćenog sertifikacionog tela, upisanog u Registar sertifikacionih tela, pribavimo kvalifikovani elektronski sertifikat.
- ▶ Sertifikaciono telo (CA-Certification Authority) je posrednik, „treća strana od poveraja“ u elektronskoj komunikaciji između vas i osobe sa kojom komunicirate.
- ▶ Kvalifikovani elektronski sertifikat se može shvatiti kao elektronski identifikacioni „kontrolor“ koji sadrži podatke o izdavaocu i o korisniku sertifikata.
- ▶ Kada nam sertifikaciono telo izda kvalifikovani elektronski sertifikat i uspešno ga instaliramo na svom računaru, avantura elektronskog potpisivanja može da počne.
- ▶ Nadležna sertifikaciona tela za izdavanje kvalifikovanih elektronskih sertifikata su:
  1. Sertifikaciono telo Pošte
  2. Sertifikaciono telo PKS (PKS CA)
  3. HALCOM BG CA
  4. ESS CA
  5. Sertifikaciono telo Ministarstva odbrane i Vojske Srbije
- 6. Za koje konkretno telo ćete se opredeliti stvar je vaših preferencija, a o uslovima za svako od sertifikacionih tela možete se više informisati na njihovim sajtovima. Različita sertifikaciona tela pružaju različite pogodnosti, pa je bitno i da se o tome informišete. Na primer, svaki građanin Republike Srbije koji poseduje ličnu kartu može izraditi elektronski sertifikat u MUPU-u, besplatno i za manje od 10 minuta (termin se zakazuje online). S druge strane, prednost sertifikacionih tela Pošte i PKS-a je ta što izdaju sertifikate nerezidentima, dakle licima koja nemaju našu ličnu kartu, niti JMBG, a sertifikat im je potreban recimo pred APR-om. Takođe, postoji mogućnost nabavljanja nosač-medija elektronskog sertifikata kod ovih sertifikacionih tela-čitača smart kartice i USB tokena.

- ▶ S druge strane, i programi poput Adobe Reader-a predviđaju mogućnost kreiranja elektronskog potpisa i potpisivanja dokumenta istim. Međutim, u tom slučaju ipak nema izdavanja kvalifikovanog elektronskog sertifikata od strane ovlašćenih sertifikacionih tela. To kao posledicu ima da ovako kreiran elektronski potpis ne ispunjava zakonski predviđene uslove, to se ne može koristiti pred državnim organima.

Upotreba elektronskog potpisa

- ▶ Što se tiče upotrebe elektronskog potpisa u praksi, poslove možemo podeliti u tri grupe:
  1. One za koje nikako ne možete upotrebljavati elektronski potpis
  2. Možete-upotreba je pogodnost, ali ne i neophodnost
  3. Morate preduzeti u elektronskoj formi, upotrebom elektronskog potpisa
- ▶ Počecemo od onih poslova za koje nije moguća upotreba elektronskog potpisa. Radi se o primeričnom navođenju, dakle lista aktivnosti se ne iscrpljuje, nego samo navodimo one sa kojima se najčešće susrećemo u praksi.
- ▶ To su pravni poslovi kojima se vrši prenos prava svojine na nepokretnostima ili se ustanovljavaju druga stvarna prava na nepokretnostima. Znači, kada idete kod beležnika da overite ugovor o kupoprodaji, na primer stana, očekujte staromodnu proceduru.
- ▶ Zatim, elektronski potpis nećete moći da koristite za ugovore iz oblasti naslednog prava : ugovore o ustupanju i raspodeli imovine za života, ugovore o doživotnom izdržavanju, sporazume u vezi sa nasleđivanjem, kao ni izjave stranaka u postupku raspravljanja zaovštine.
- ▶ U ovu kategoriju spadaju i ugovori kojima se uređuju imovinski odnosi između bračnih drugova, kao i ugovori o raspolaganju imovinom lica kojima je oduzeta poslovna sposobnost.
- ▶ Za zaključenje ugovora o poklonu nepokretnosti neophodan je svojeručan potpis ugovorne strane, dakle elektronski potpis i dalje nije ravnopravna zamena.
- ▶ Upotreba svojeručnog potpisa u dokumentima na papiru ili overenog svojeručnog potpisa neophodna je i za druge pravne poslove ili radnje, za koje je posebnim zakonom ili na osnovu zakona donetih propisa tako predviđeno.

- ▶ „Međukategoriju“ čine oni poslovi koje još uvek možete preduzeti i podnošenjem papirne dokumentacije, ali su uvedeni i elektronski servisi i njihova primena se podstiče. Ovde prevashodno spadaju poslovi e-Uprave.
- ▶ E-uprava je najviše uočljiva i ujedno najvažnija pogodnost upotrebe elektronskog potpisa.
- ▶ Tako, možete podnostiti poreske prijave Poreskoj upravi elektronskim putem, ali naravno nema smetnji da to učinite i uživo sa papirnom dokumentacijom. Elektronsko potpisivanje primenjivaćete i prilikom izdavanja građevinskih dozvola, pristupa Internet šalteru Republičke agencije za elektronske komunikacije i Centralnog sistema za elektronsku obradu i skladištenje primeraka matičnih knjiga u elektronskom obliku.
- ▶ Elektronski potpis možete primenjivati i u poslovanju sa Upravom carina.
- ▶ Narodnoj banci sudski izvršitelji dostavljaju PDF dokumenta potpisana elektronski.
- ▶ Poslovi kod kojih je upotreba elektronskog potpisa neophodna: Finansijski izveštaji u APR-u se još od 2015. godine obavezno podnose u elektronskoj formi i obezbeđeni kvalifikovanim elektronskim potpisom zakonskog zastupnika.
- ▶ Da bi elektronski potpis mogao da se koristi neophodan je elektronski sertifikat koji mora biti kvalifikovan. Elektronski sertifikat je dokument kojim se potvrđuje veza između podataka koji proveravaju elektronski potpis i identitet lica koje je potpisnik.
- ▶ Postoji razlika između kvalifikovanog elektronskog potpisa i elektronskog potpisa koji nije kvalifikovan:

Elektronskim potpisom se potvrđuje identitet potpisnika elektronskog dokumenta,

Kvalifikovanim potpisom garantuje se identitet potpisnika, integritet e-dokumenta i onemogućava menjanje sadržaja tog i drugih dokumenata.

- ▶ Kvalifikovani elektronski sertifikat i kvalifikovani e-potpis mogu koristiti;
- ▶ Ovlašćena fizička lica da zastupaju pravno lice
- ▶ Fizička lica

Elektronski potpis prilikom osnivanja firme

- ▶ Prilikom poslovanja vaše firme nailazićete na različite pravne situacije u kojima ćete imati priliku da koristite elektronski potpis (međutim, neke radnje su i dalje tradicionalne).
- ▶ Već prilikom osnivanja firme, OP obrazac zakonski zastupnik firme potpisuje svojeručno i zahteva njegovo lično prisustvo. Pored toga, ovaj obrazac se overava i kod javnog beležnika. Takođe, za otvaranje trajnog računa firme, zahtevaće se lično prisustvo i svojeručni potpis zakonskog zastupnika.
- ▶ Podnošenje finansijskih izveštaja tokom poslovanja vaše firme obavezno je u elektronskoj formi i potpisano elektronskim potpisom.
- ▶ Uvedene su pogodnosti za elektronske registracije preduzetnika.
- ▶ Od 1. oktobra 2018. godine, predviđena je i mogućnost da se firme osnivaju „online“ (izmenama i dopunama Zakona o privrednim društvima). Prvo je predviđena mogućnost za jednočlana privredna društva. Osnivački akt u formi elektronskog dokumenta potpisuje se elektronskim potpisom.

Elektronski potpis u Srbiji

- ▶ Upotreba elektronskog potpisa u Republici Srbiji progresivno napreduje. Podsticaji iz nadležnog Ministarstva da se upotreba elektronskog potpisa „omasovi“ , zakonskim inovacijama, svakako imaju uticaja.
- ▶ U planu je izrada velikog broja podzakonskih akata.
- ▶ Elektronske fakture ne moraju isključivo da sadrže elektronski potpis, već samo identifikacionu oznaku lica ovlašćenog za izdavanje fakture. Firma svojim internim aktom uređuje koje je lice odgovorno, kao i šta se smatra identifikacionom oznakom.
- ▶ Nova zakonska rešenja, kritike, ali i pohvale kako u javnosti tako i u stručnoj literaturi , doprinose širenju svesti o značaju elektronskog potpisa kod građana Srbije.
- ▶ Krajnji cilj na putu digitalizacije jeste smanjenje upotrebe papirnih dokumenata u skladu sa evropskim trendovima, ali i unapređenje celokupnog poslovnog ambijenta u Srbiji i stvaranje pogodnijih uslova za strane investitore.

HVALA VAM NA PAŽNJI!

